

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Craffu Cymunedau
Dyddiad y cyfarfod:	1 Gorffennaf 2021
Aelod Arweiniol /	
Swyddog:	Y Cyng. Brian Jones: Aelod Arweiniol Gwastraff, Cludiant a'r Amgylchedd / Tony Ward: Pennaeth Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol
Awdur yr Adroddiad:	Wayne Hope
Teitl	Digwyddiad Llifogydd 9 Chwefror 2020– Adroddiad Ymchwilio Llifogydd Adran 19

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1. Ar 9 Chwefror 2020, cafwyd llifogydd helaeth ar draws Sir Ddinbych o ganlyniad i Storm Ciara. Ers hynny, mae swyddogion y cyngor, yn ogystal â swyddogion o Gyfoeth Naturiol Cymru a Dŵr Cymru, wedi cynnal ymchwiliadau i'r llifogydd er mwyn deall y rhesymau dros pam ddigwyddodd y llifogydd, y tebygolrwydd ohono'n digwydd eto ac i asesu p'un a ellir rhoi'r mesurau ar waith i leihau llifogydd yn y dyfodol.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1. Mae adran 19 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor ymchwilio i unrhyw ddigwyddiadau mewn perthynas â llifogydd yn y sir a chyhoeddi adroddiad o ganfyddiadau'r ymchwiliad yn unol â hynny. Diben yr adroddiad hwn yw cyflwyno'r adroddiad ymchwilio llifogydd Adran 19 a'i ganfyddiadau i aelodau'r Pwyllgor a cheisio eu barn a'u sylwadau.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1. Bod y Cyngor yn ceisio sicrwydd gan Gyfoeth Naturiol Cymru y bydd yr argymhellion a nodwyd yn adroddiadau ymchwiliadau llifogydd Cyfoeth Naturiol Cymru'n cael eu cyflawni, ac y cadarnheir y terfynau amser disgwylidig.
- 3.2. Bod y Cyngor yn ceisio sicrwydd gan Gyfoeth Naturiol Cymru bod y perygl llifogydd o'r prif afonydd yn Sir Ddinbych yn cael ei reoli'n briodol.

4. Manylion yr Adroddiad

- 4.1. Yn ôl Cyfoeth Naturiol Cymru, “Chwefror 2020 oedd un o’r gwlypaf yn y cofnodion ar gyfer rhannau o Ogledd a Chanolbarth Cymru. Bu cyfres o stormydd gan gynnwys Ciara, Dennis a Jorge, ynghyd â glaw trwm dros benwythnos 22 Chwefror, gan arwain at fesuryddion glaw yn cofnodi dros 200% o’u Cyfartaledd Hir Dymor ar gyfer mis Chwefror. Cofnododd sawl mesurydd glaw dros 350% o’u Cyfartaledd Hirdymor, gyda’r Bala yn cofnodi 407% o’i Gyfartaledd Hirdymor (dyfyniad o “Ddadansoddiad ar ôl digwyddiad llifogydd Gogledd a Chanolbarth Cymru Chwefror 2020” - Cyfoeth Naturiol Cymru, gweler Atodiad (A) yr adroddiad ymchwilio llifogydd trosfwaol). Mae’n rhaid ystyried y llifogydd a effeithiodd ar gymunedau Sir Ddinbych ar 9 Chwefror yn y cyd-destun hwn.
- 4.2. Mae gan Gyngor Sir Ddinbych, fel Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol, ddyletswydd o dan Adran 19 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr i ymchwilio llifogydd yn ei ardal. Mae’r Ddeddf yn nodi:
- (1) Wrth ddod yn ymwybodol o lifogydd yn ei ardal, mae’n rhaid i awdurdod llifogydd lleol arweiniol, i’r graddau a bennir yn briodol ganddo, ymchwilio:
 - (a) pa awdurdodau rheoli risg sydd â swyddogaethau rheoli risg llifogydd perthnasol, ac
 - (b) a yw pob un o’r awdurdodau rheoli risg hynny wedi arfer, neu’n cynnig arfer, y swyddogaethau hynny mewn ymateb i’r llifogydd
 - (2) Lle bo awdurdod yn cynnal ymchwiliad dan isadran (1) mae’n rhaid:
 - (a) cyhoeddi canlyniadau’r ymchwiliad, a
 - (b) hysbysu unrhyw awdurdodau rheoli risg perthnasol.
- 4.3. Diben adroddiad yr ymchwiliad yw mynd i’r afael â’r cwestiynau allweddol canlynol:
- Pam ddigwyddodd y llifogydd?
 - Pa mor debygol y bydd llifogydd o’r raddfa honno yn digwydd eto?
 - Pa welliannau sydd eu hangen i sicrhau bod risg llifogydd y Sir yn cael ei rheoli’n briodol yn y dyfodol?
- 4.4. Prif ffynonellau llifogydd mis Chwefror 2020 oedd Afon Elwy, Afon Ceidiog, Afon Ystrad ac Afon Clwyd. Mae’r rhain yn cael eu dosbarthu fel prif afonydd a chyfrifoldeb Cyfoeth Naturiol Cymru, fel yr awdurdod rheoli risg gyda swyddogaethau rheoli risg llifogydd mewn perthynas â phrif afonydd, yw ymchwiliad manwl lleoliad pob llifogydd. Roedd pedwar lleoliad gwahanol wedi’u heffeithio gan lifogydd o brif afonydd. Roedd y rhain yn amrywio o gymunedau mawr, fel Llanelwy a Llandrillo, i eiddo unigol pellennig.
- 4.5. Mae adroddiad ymchwilio llifogydd trosfwaol y Cyngor yn Atodiad 1 yr adroddiad hwn. Mae ymchwiliad y llifogydd ym mhob prif afon wedi’u cynnwys fel atodiadau

i'r adroddiad trosfwaol, gan eithrio Llanynys, nad oedd yn destun ymchwiliad llifogydd ar wahân, ond yn fater trafodaethau parhaus rhwng y Cyngor, Cyfoeth Naturiol Cymru, a phreswylwyr yr effeithiwyd arnynt gan lifogydd yn y lleoliad hwn.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

- 5.1. Un o flaenoriaethau corfforaethol y Cyngor ar gyfer 2017-2022 yw darparu amgylchedd deniadol sydd wedi'i amddiffyn, gan gefnogi lles a ffyniant economaidd. Un o'r mesurau a nodir yn y Cynllun Corfforaethol i alluogi hyn yw lleihau nifer y tai sydd mewn perygl o lifogydd yn Sir Ddinbych. Mae'r adroddiad ymchwilio llifogydd wedi amlygu cyfleoedd i helpu i gyflawni'r mesur hwn, gyda rhai ohonynt yn cynnwys gweithio'n agos gyda Chyfoeth Naturiol Cymru a Dŵr Cymru.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

- 6.1. Mae costau cynnal gwaith ymchwilio llifogydd y Cyngor yn cael eu diwallu drwy'r cyllidebau refeniw presennol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

- 7.1. Nid yw'r adroddiad hwn yn cyfeirio at brosiect penodol, felly ni chynhaliwyd Asesiad o Effaith ar Les. Ond, pe bai'r Cyngor yn cyflwyno unrhyw gynigion yn y dyfodol i gynnal cynllun neu brosiect o ganlyniad i'r adroddiad ymchwilio llifogydd, bydd Asesiad o Effaith ar Les yn cael ei gyflawni.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

- 8.1. Mae'r ymchwiliad i'r llifogydd wedi cynnwys trafodaethau, cyfarfodydd a chyfnewid gohebiaethau gyda Chynghorwyr Sir ac aelodau o'r cymunedau a oedd wedi dioddef llifogydd. Cynhaliwyd nifer o gyfarfodydd gyda swyddogion Cyfoeth Naturiol Cymru a Dŵr Cymru.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

- 9.1 Fel y nodwyd yn Adran 6 mae costau cynnal gwaith ymchwilio llifogydd y Cyngor yn cael eu diwallu drwy'r cyllidebau refeniw presennol. Bydd unrhyw waith ychwanegol yn destun gweithdrefnau cymeradwyo arferol y cyngor os bydd angen.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Mae gan y Cyngor gyfrifoldeb i ymchwilio i ddigwyddiadau o lifogydd yn y sir a dyletswydd oblygedig dan y Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr i wella ei ddealltwriaeth o berygl llifogydd. Os yw'r Cyngor yn methu â gwneud hyn, gall wneud niwed i'w enw da a bydd y cymunedau sydd wedi dioddef llifogydd yn parhau i fod mewn perygl.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

11.1. Mae gan y Cyngor bwerau mewn perthynas â pherygl llifogydd a materion sy'n ymwneud â draenio dan y Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr (2010) a'r Ddeddf Draenio Tir (1991).

11.2. Mae pwerau'r Pwyllgor o ran datblygu ac adolygu polisi a chraffu ar berfformiad y Cyngor a chyrrff cyhoeddus eraill, wedi'u hamlinellu yn Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ac Adran 7.4 o Gyfansoddiad y Cyngor.